

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OSLO

Deres referanse Vår referanse
16/203 SL HEG/KR 16/00768-2/KEL

Dato
05.08.2016

Høringsuttalelse - Styrking av Tolletatens kontroll med vareførsel over grensen - Finansdepartementet

Vi viser til høringsbrev av 9. mai om forslag til endringer i og utvidelser av tollmyndighetenes kontrollhemler og nye sanksjonsmuligheter.

Våre kommentarer knytter seg kun til endring i kontrollhemler i tolloven, sett i forhold til enkeltmennesket (ikke virksomheter).

Innledningsvis gir vi noen overordnede kommentarer til det sentrale temaet i vårt svar, nemlig behovet for en nøktern og ikke for omfattende kontroll av enkeltmennesket.

Behov for en begrenset, men rimelig grad av kontroll fra myndigheter

Det er forbundet med store personverninteresser hvordan myndigheter kontrollerer borgerne, for eksempel gjennom Skatteetaten, Nav eller Tolletaten. Det gjelder ikke minst det samlede kontrollomfanget fra myndighetsorganer. Det må være et mål at den alminnelige borger føler seg fri for stadige undersøkelser av lovlidighet i ulike sammenhenger, eller vedvarende overvåking for å ta stilling til om de gjør noe galt. Forholdet mellom tillit og kontroll er dels en vanskelig balansegang, for en grad av kontroll er også helt nødvendig.

Utvidelser i kontrollhemler må være godt begrunnet. Eventuelle negative konsekvenser må utredes. Det må også holdes i mente at dagens situasjon er preget av stadig færre teknologiske hindre mot en omfattende kontroll, samt press om større informasjonsflyt mellom etater.

Forlaget innebærer både en erstatning for hemler i andre lover, men også en reell utvidelse av kontrollhemlene. Bestemmelsene gjelder ikke bare virksomheter og profesjonelle parter. De gjelder også enkeltmennesker, som i sitt privat- og familieliv eksempelvis handler varer på internett og kjøper ting på utenlandsferie som de tar med seg hjem. For Datatilsynet er det endringene i tollovens § 13-3a, og dennes betydning for andre bestemmelser, som synes å være viktigst.

I dagens § 13-3a er plikten til å gi opplysninger (etter krav fra tollmyndighetene) mer snever og avgrenset til «opplysninger som kan ha betydning for tollskyld». I forslag til ny § 13-3a, utvides dette til å også omfatte informasjon for å kunne ta stilling til om noen har brutt regler

for kontroll av varer, «gi opplysninger som kan ha betydning for vedkommendes plikt til å svare toll eller kontroll av vareførselen». Ny § 13-3b om opplysninger fra tredjeparter har liknede formulering, «å gi opplysninger som kan ha betydning for kontroll av noens vareførsel eller plikt til å svare toll».

Datatilsynet har forståelse for behovet for å inkludere vareførsel i kontrollhjemlene. Det medfører imidlertid at Tolletatens rett til å kreve opplysninger, og ulike parters plikt til å svare, blir bredere. I en grad er det også riktig å si at terskelen for alvorlighet senkes. Å bryte en plikt forbundet med «kontroll av vareførselen» vil i mange tilfeller (men slett ikke alltid) oppfattes som mindre alvorlig enn å bryte plikten til «å svare toll». Bestemmelsenes ordlyd gir ingen terskel for hvor alvorlige konsekvenser mulig manglende kontroll kan ha fått, før Tolletaten har rett til å kreve informasjon. For eksempel er det stor forskjell på om det Tolletaten ønsker å undersøke kan handle om varer det er restriksjoner på, sammenliknet med om varene verken er forbudt å innføre eller har restriksjoner, men at plikter til kontroll ved innførsel ikke er fulgt. Hvordan adgangen forvaltes av Tolletaten blir derfor avgjørende for hvor omfattende kontroll nye bestemmelser reelt vil føre med seg for privatpersoner.

Datatilsynet merker seg at forslagene inkluderer enkelte begrensninger for enkeltpersoner. I egenskap av å være en tredjepart, kan tollmyndighetene ikke kreve opplysninger fra fysiske personer som ikke driver næringsvirksomhet (§ 13-3b nr 1). Opplysningspliktige plikter heller ikke å gi adgang til kontroll i deres private hjem med mindre næringsvirksomhet utøves derfra (§ 13-4 nr 1). Det er positivt at disse begrensningene er nedfelt i lovteksten, men de representerer ikke noe større vern enn det strengt nødvendige og naturlige.

Uklare konsekvenser for personvernet

Som beskrevet innledningsvis, er det forbundet store personverninteresser ved myndighetenes kontrollhjemler. Ut fra høringsnotatet er det imidlertid vanskelig å danne seg noe godt inntrykk av om, og hvordan nye kontrollhjemler *i praksis* får konsekvenser for personvernet. Det gjelder også om forslagene i realiteten betyr noen vesentlig endring med hensyn til kontroll av enkeltmennesket.

Personvern er ikke noe eget tema i høringsnotatet. Ord som «personvern» eller «privatliv» forekommer ikke i teksten. Med henvisning til utredningsinstruksen, mener vi det er en mangel at personvernkonsekvensene ikke eksplisitt drøftes i høringsnotatet. Høringsnotatet kommenterer heller ikke i særlig grad hvordan endrede kontrollhjemler er tenkt brukt overfor privatpersoner. Skulle det være slik at Finansdepartementet har vurdert personvernkonsekvenser, men funnet at disse ikke skiller seg vesentlig fra dagens situasjon, burde dette i det minste kommet eksplisitt frem i høringsnotatet.

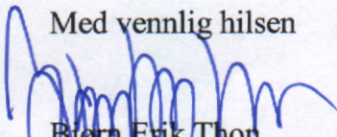
Med henvisning til det overforstående, kan Datatilsynet i denne saken ikke gi noen klar vurdering av om endringene fremstår som rimelige og forholdsmessige, sett fra et personvernperspektiv. Vi registrerer at forslaget til nye bestemmelser utvider kretsen av opplysningspliktige, men som nevnt over er det vanskelig å se hvilke praktiske konsekvenser dette får for enkeltpersoner. Vi ber derfor om at personvern gis en eksplisitt vurdering i det videre lovarbeidet, slik at Stortinget har mulighet til å ivareta av personvernet i sin vurdering.

Avslutningsvis vil vi understreke at dette ikke er første gang vi påpeker overfor Finansdepartementet at personvernkonsekvenser og (i tidligere saker) forholdet til menneskerettighetene er for dårlig utredet. Andre saker der dette er påpekte er blant annet:

- Sak 14/5076 om overføring av forvaltningsoppgaver fra Toll- og avgiftsetaten til skatteetaten
- Sak 15/3829 om endringer i verdipapirloven
- Sak 14/3676 opplysningsplikt om finansiell informasjon på finansområdet
- Sak 12/2667 om endring i folkeregisterloven
- Sak 13/2824 om private uførepensjoner

Det er svært beklagelig at departementet fremdeles ikke synes å ta forholdet til personvern og menneskerettigheter på alvor. Kopi av denne høringsuttalelsen sendes derfor i kopi til Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter og problemstillingen vil, på generell basis, bli drøftet med denne institusjonen i et nært forstående møte.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Kim Ellertsen
avdelingsdirektør

Kopi: Kommunal- og moderniseringsdepartementet
v/Statsforvaltningsavdelingen
Postboks 8112 Dep, 0032 OSLO

Norges nasjonale institutt for menneskerettigheter, Postboks 6706, 0130 OSLO